

УДК 346.1

DOI: 10.15587/2523-4153.2021.234724

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОСЕРЕДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

О. І. Кулик

How to cite:
Kulyk, O. (2021). Improvement of legal regulation of intermediation in the virtual assets market. ScienceRise: Juridical Science, 2 (16), 58–64.
doi: <http://doi.org/10.15587/2523-4153.2021.234724>

Legal regulation of intermediation in the virtual assets market was analysed. It was grounded, that the professional assistance to virtual assets market participants is necessary because of complexity of transactions with virtual assets. It was found, that the virtual assets service providers carry out intermediation in the virtual assets market as an entity that is acting in the interests of third parties and providing intermediary services to the market participants. Based on the analysis of the legal concept of "intermediation", it was formulated, that intermediation in the virtual assets market can be considered as the economic activity of business entities – virtual assets service providers, - which is carried out with the purpose of providing intermediary services to virtual assets market participants. Types of intermediation in the virtual assets market include: 1) safekeeping or administration of virtual assets and keys of virtual assets; 2) exchange of virtual assets (except when exchange is not carried out directly by the consumers in their own interests); 3) transfer of virtual assets (except when the transfer is not carried out directly by the consumers in their own interests); 4) participation in and provision of financial services, related to an issuer's offer and/or sale of a virtual asset.

It was found, that according to the draft law "On Virtual Assets" of June 11, 2020 No 3637 virtual assets service providers should be registered, but there is no mention about the license for providing intermediation in the virtual assets market. At the same time, it was grounded, that according to Ukrainian law, the financial intermediation in the virtual assets market, including participation in and provision of financial services, related to an issuer's offer and/or sale of a virtual asset, should be a subject of licensing

Keywords: *intermediation, virtual assets market, virtual asset, cryptocurrency, virtual asset service provider*

© The Author(s) 2021

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license

1. Вступ

Ринок віртуальних активів стрімко розвивається, а кількість його учасників зростає. Проте складність операцій з віртуальними активами зумовлює потребу у наданні професійної допомоги учасникам ринку. Її покликані забезпечити відповідні посередники, які є проміжною ланкою між споживачами та емітентами (майнерами) віртуальних активів, головне завдання якої – поєднати дві зацікавлені сторони та сприяти виникненню між ними економічного зв'язку, а тому ефективне правове регулювання цих відносин є важливою передумовою для нормального функціонування ринку віртуальних активів.

Як зазначила С. Вейї Цай (Weiyi Cai, 2018), на ринку віртуальних активів учасники можуть досягти консенсусу між собою децентралізовано, що порушує стару парадигму вимоги до наявності довіреної третьої сторони, що може підтвердити дійсність трансакції. Однак це не означає, що традиційні посередники будуть усунені за допомогою цієї нової технології, оскільки формування системної довіри до трансакцій – не єдина роль посередників [1, с. 984]. А. А. Макурін зауважив, що держава повинна сприяти імплементації та вдосконаленню методологічних рекомендацій щодо реалізації ризик-орієнтованого підходу до посередницької діяльності з надання посередницьких послуг; розробити нормативно-правові акти у сфері обігу віртуальних активів [2, с. 82]. Також А. А. Кудь звернув увагу на те, що діяльність з надання посередницьких послуг щодо реалізації правочинів із віртуальними активами потребує особливого правового регулювання [3, с. 34].

Правову основу здійснення посередницької діяльності складають окремі положення, які закріплені у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї ма-

сового знищення» від 6 грудня 2019 р. № 361-ІХ. Слід також зазначити про законопроект «Про віртуальні активи» від 11 червня 2020 р. № 3637 (далі – Законопроект), який прийнятий Верховною Радою України у першому читанні [4], що має стати базовим нормативно-правовим актом з регулювання суспільних відносин на ринку віртуальних активів, у тому числі в аспекті посередницької діяльності.

2. Літературний огляд

Різні аспекти посередницької діяльності були предметом дослідження багатьох представників юридичної науки. Зокрема, В. В. Резніковою проведено дослідження теоретичних проблем регулювання посередництва у сфері господарювання України [5]. Ю. П. Уралою досліджувала господарсько-правове регулювання посередницької діяльності у сфері страхування [6]. І. Мотсі-Омоїджиаде (Motsi-Omoijade, 2018) досліджував фінансове посередництво на ринку криптовалюти [7]. Окремі аспекти посередництва на ринку віртуальних активів досліджував А. А. Кудь у статті, присвяченій економіко-правовому аспекту феномену віртуальних активів [2]. Проте, з огляду на важливе місце посередництва в інфраструктурі ринку віртуальних активів, питання правового регулювання посередницької діяльності на ринку віртуальних активів потребують окремого наукового дослідження.

Наведене вище вказує на актуальність теми цієї статті та доцільність дослідження порушеного питання.

3. Мета та завдання дослідження

Метою статті є визначення поняття, проведення класифікації та аналіз особливостей правового регулювання посередницької діяльності на ринку віртуальних активів.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1) визначити правовий підхід до розуміння поняття «посередництво», що дасть можливість екстраполювати його на ринок віртуальних активів, запропонувавши дефініцію посередництва на цьому ринку;

2) дослідити види діяльності постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів та виявити, які з цих видів діяльності відповідають ознакам посередницької;

3) виявити необхідність ліцензування діяльності посередників на ринку віртуальних активів та сформулювати власні пропозиції на основі проведеного дослідження.

4. Матеріали і методи

У процесі з'ясування поставлених завдань застосовувались такі методи дослідження: за допомогою формально-логічного методу досліджувалися основні поняття та проводився аналіз нормативно-правових актів і проекту закону у сфері обігу віртуальних активів. Системно-структурний метод застосовувався для виділення та аналізу видів посередницької діяльності на ринку віртуальних активів. За допомогою порівняльно-правового методу проведено аналіз зарубіжного законодавства, зокрема щодо ліцензування діяльності посередників на ринку віртуальних активів, і виявлено позитивний досвід, який заслуговує на увагу. За допомогою формально-юридичного методу підготовлено відповідні пропозиції для використання у законотворчій та правозастосовній діяльності.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Терміни «посередництво» і «посередницька діяльність» у ГК України згадуються в трьох значеннях: комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності як один із різновидів господарсько-торговельної діяльності (ч. 3 ст. 263 ГК України); комерційне посередництво (агентські відносини) у сфері господарювання, що містить глава 31 ГК України; посередництво у здійсненні операцій з цінними паперами (§3 глави 35 ГК України).

Оскільки в ГК України не конкретизовані положення щодо посередництва на ринку віртуальних активів необхідно звернутись до наукової теорії та проаналізувати що розуміється під посередництвом, зокрема у господарському праві, що дасть можливість екстраполювати проаналізоване на ринок віртуальних активів, запропонувавши поняття посередництва на цьому ринку.

Так, В.В. Резнікова зазначає, що посередництво в економічному розумінні є значно ширшим ніж у юридичному. Учена наголосила, що беззастережне перенесення економічного розуміння посередництва на його правову сутність є неприпустимим, оскільки це призводить до помилок суто правового характеру в тлумаченні зазначеного поняття і до його необґрунтовано широкого трактування [8, с. 223]. Такої ж думки дотримується і В.А. Васильєва, зазначаючи, що посередництво в економічному розумінні є ширшим за його юридичне розуміння. При цьому посередницт-

вом в економічному сенсі учена назвала «встановлення економічних взаємозв'язків між учасниками господарсько-економічного обороту, яке спрямоване на «проведення» товару від виготовлювача до кінцевого споживача» [9, с. 26].

Тому необхідно визначитись саме з правовим підходом до сутності посередництва, аби уникнути занадто широкого трактування цього поняття.

В.В. Резнікова визначає посередництво (посередницьку діяльність) як підприємницьку діяльність, яка полягає у наданні посередником послуг суб'єктам господарювання при здійсненні ними господарської діяльності шляхом посередництва від власного імені, зі здійсненням юридичних та/або фактичних дій в інтересах та за рахунок суб'єкта, якому такі послуги надаються [10, с. 39]. Також учена досліджувала правову сутність господарського посередництва та прийшла до висновку, що вона полягає у наданні посередницької послуги у сфері обміну, тобто на ринку, – нею є юридична та/або фактична дія (сукупність дій) суб'єкта господарювання – посередника, що вчиняється ним від власного імені, але за рахунок і в інтересах іншого учасника господарських відносин – послугоотримувача, результатом якої є певний корисний ефект як нематеріальне благо, що має споживчу вартість і задовольняє потреби такого послугоотримувача [5, с. 24].

У свою чергу Г. І. Сальнікова визначила це поняття в правовому значенні як підприємницьку діяльність суб'єктів підприємництва, що здійснюється як від свого імені, так від імені, за рахунок і в інтересах іншої особи (клієнта), і сприяє вступу клієнта в правовідносини з третіми особами шляхом здійснення посередником дій юридичного і фактичного характеру [11, с. 7].

Посередницька діяльність детально досліджувалась у сфері страхування. Так, Н. Б. Пацурія, І. М. Войцеховська й А. С. Головачова, посередницьку діяльність у страхуванні та перестраховуванні визначили як підприємницьку діяльність, яка спрямована на оплатне надання посередницьких послуг у страхуванні та перестраховуванні, що здійснюється страховими і перестраховими посередниками, які отримали право займатися нею у встановленому законодавством порядку [12, с. 171]. Ю. П. Уралова запропонувала визначення посередницької діяльності у сфері страхування як господарської діяльності з надання посередницьких послуг страхувальникам та страховикам, яка здійснюється задля задоволення потреб учасників страхового ринку і встановлення між ними договірних відносин та з метою отримання прибутку, вважати визначенням страхового посередництва [6, с. 19].

Конкретизуючи розуміння посередництва щодо ринку віртуальних активів слід зазначити, що навіть попри відсутність у відповідному законодавстві понять «посередництво» чи «посередник», як Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» так і Законопроект оперують поняттям «постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів». Останній визначається як будь-яка фізична чи юридична особа, що провадить один або декілька таких видів діяльності та/або операцій для іншої фізичної та/або юридичної особи або від імені: обмін віртуальних активів; переказ віртуальних активів; зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дають змогу контролювати віртуальні активи; участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів (п. 51 ч. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»).

У п. 6 ст. 1 Законопроекту конкретизовано, що постачальники послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів є суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють в інтересах третіх осіб один або декілька з передбачених видів діяльності. При цьому перелічені види діяльності є аналогічними тим, що закріплені у вищезгаданому законі. Тим не менш видається, що таке визначення не розкриває повною мірою зміст поняття, перелічуючи лише види діяльності, які можуть бути кваліфіковані як діяльність постачальників послуг. Однак проаналізувавши вищезгадане визначення та взявши до уваги розглянуті підходи юридичної науки до визначення сутності посередництва можна дійти висновку, що постачальники послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів є суб'єктами, які фактично здійснюють посередництво на ринку віртуальних активів, оскільки є суб'єктами підприємницької діяльності, які діють в інтересах третіх осіб, і надають певні посередницькі послуги на ринку віртуальних активів.

Варто також зауважити, що у Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» постачальника послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів визначено як будь-яку фізичну чи юридичну особу, а у Законопроекті уточнено, що останні є суб'єктами підприємницької діяльності. Щодо сфери страхування Ю. П. Уралова підкреслила, що поняття посередницької діяльності не поширюється на діяльність фізичних осіб, які не мають статусу суб'єкта підприємницької діяльності та діють на підставі договору доручення, або трудового договору зі страховою компанією. В цьому випадку йдеться про цивільно-правові відносини, які знаходяться поза межами господарсько-правового регулювання посередницької діяльності у сфері страхування [6, с. 15]. Видається, що наведене є актуальним і для ринку віртуальних активів,

а тому закріплені у Законопроекті положення щодо визнання постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів суб'єктами підприємницької діяльності, заслуговують на підтримку.

На підставі викладеного посередницьку діяльність на ринку віртуальних активів можна розглядати як діяльність суб'єктів підприємницької діяльності – постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, предметом якої є надання посередницьких послуг на ринку віртуальних активів.

Наведене визначення пропонується закріпити у нормативно-правовому акті, який буде базовим для регулювання суспільних відносин на ринку віртуальних активів.

Для того, аби конкретизувати види посередницької діяльності на ринку віртуальних активів необхідно проаналізувати види діяльності постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, та співставити їх з ознаками посередництва. Серед таких ознак виділяють наступні:

- 1) посередництво – це підприємницька діяльність, предметом якої є надання посередником (послугонадавачем) посередницької послуги іншій особі (послугоотримувачеві);
- 2) посередництво – це завжди діяльність за рахунок клієнта;
- 3) посередництво – це підприємницька діяльність в «чужому» інтересі;
- 4) посередництво – це діяльність від власного імені; 5) юридичною підставою посередництва є посередницький договір [10, с. 39].

Як уже зазначалось, до постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів віднесено суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють в інтересах третіх осіб один або декілька з наступних видів діяльності:

- 1) зберігання або адміністрування віртуальних активів та ключів віртуальних активів;
- 2) обмін віртуальних активів;
- 3) переказ віртуальних активів;
- 4) участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів (п. 6 ст. 1 Законопроекту).

Так, послугами зі зберігання або адміністрування віртуальних активів та ключів віртуальних активів є забезпечення схоронності віртуального активу та ключів віртуальних активів з можливістю самостійно здійснювати переміщення таких віртуальних активів в інтересах та за дорученням третіх осіб. Надавач послуг зі зберігання або адміністрування віртуальних активів та ключів віртуальних активів здійснює переміщення таких віртуальних активів виключно при умові, що таке керування або передача здійснюється відповідно до вказівок власника віртуального активу (ч. 1 ст. 10 Законопроекту). Крім того, відповідно до ч. 2 цієї ж статті не вважається зберіганням або адмініструванням віртуальних активів діяльність, яка не надає зберігачу можливості самостійно здійснювати переміщення таких віртуальних активів в інтересах та за дорученням третіх осіб.

З наведеного випливає, що послуги зі зберігання або адміністрування віртуальних активів та ключів віртуальних активів є посередницькою господарською діяльністю, оскільки передбачається надання послуги іншій особі, в інтересах клієнта та від власного імені. Крім того, відповідно до ч. 3 ст. 10 Законопроекту зберігання або адміністрування віртуальних активів здійснюється на підставі договору, а отже такій діяльності притаманні усі ознаки посередництва.

Переходячи до послуг з обміну віртуальних активів слід зазначити, що ними є діяльність, пов'язана з обміном віртуальних активів на інші віртуальні активи, гроші та валютні цінності за дорученням та в інтересах третіх осіб (ч. 1 ст. 11 Законопроекту). При цьому не вважається наданням послуг з обміну віртуальних активів діяльність з обміну, що здійснюється учасниками ринку віртуальних активів у власних інтересах (ч. 3 ст. 11 Законопроекту).

З урахуванням вищеперелічених ознак посередництва слід констатувати, що надання послуг з обміну віртуальних активів може бути посередницькою господарською діяльністю (оскільки здійснюється за дорученням та в інтересах клієнта від власного імені). Однак за умови, що обмін не здійснюється безпосередньо самим споживачем послуг у власних інтересах.

Стосовно переказу віртуальних активів, то такими послугами є переміщення віртуальних активів в інтересах третіх осіб з гаманця віртуальних активів третіх осіб на гаманці віртуальних активів інших осіб. Наданням послуги переказу віртуальних активів не вважається будь-яка супутня діяльність, пов'язана із забезпеченням процесу чи частини процесу переказу, якщо постачальник таких послуг не може безпосередньо впливати, приймати рішення та контролювати здійснення переказу віртуальних активів (ч.ч. 1, 2 ст. 12 Законопроекту).

Видається, що переказ віртуальних активів, за аналогією з їх обміном, може бути видом посередницької господарської діяльності у разі, якщо він не здійснюється безпосередньо учасником ринку у власних інтересах.

Насамкінець стосовно фінансових послуг, пов'язаних з публічною пропозицією та/або продажем віртуальних активів слід зазначити, що ними є участь у випуску фінансових віртуальних активів та надання фінансових послуг, пов'язаних з їх випуском та продажем. Надавач фінансових послуг, пов'язаних з публічною пропозицією та/або продажем віртуальних активів має право укладати правочини щодо публічної пропозиції або продажу віртуальних активів від імені, за дорученням, за рахунок та в інтересах іншої особи (ч.ч. 1, 2 ст. 13 Законопроекту).

З огляду на наведене, зокрема те, що цей вид діяльності здійснюється від імені, за дорученням, за рахунок та в інтересах іншої особи, можна констатувати, що надання фінансових послуг, пов'язаних з публічною пропозицією та/або продажем віртуальних активів є посередницькою діяльністю на ринку віртуальних активів.

Необхідно також привести думку І. Мотсі-Омоїджиаде (Motsi-Omoijade, 2018), який, аналізуючи фінансове посередництво на ринку криптовалюти, дійшов висновку, що посередниками на ринках криптовалют є організації, що беруть участь у: 1) отриманні криптовалюти для її передачі або передачі; 2) зберіганні криптовалюти для інших; 3) купівлі та продажу криптовалюти та 4) обміні послугами при конвертації або обміні фіатну валюту або іншу вартість у криптовалюту [7, с. 209–210]. Ринок криптовалют безумовно є частиною ринку віртуальних активів, а тому наведене додатково підтверджує тезу, що вищезрозглянуті види діяльності постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, є видами посередницької діяльності на ринку віртуальних активів.

З урахуванням розглянутого можна дійти висновку, що видами посередницької діяльності на ринку віртуальних активів є: зберігання або адміністрування віртуальних активів та ключів віртуальних активів; обмін віртуальних активів (за умови, що обмін не здійснюється безпосередньо самим споживачем послуг у власних інтересах); переказ віртуальних активів (за умови, що переказ не здійснюється безпосередньо самим споживачем послуг у власних інтересах); участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів.

А. А. Кудь дійшов висновку, що діяльність постачальників послуг є підприємницькою і визначається як діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем або як посередницькі послуги [3, с. 34]. Тим не менш науковцем не розмежовано діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем та діяльність із надання посередницьких послуг. Натомість, проведеним дослідженням виявлено, що діяльність постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів і є посередницькою господарською діяльністю. Видається, що осіб, які здійснюють інформаційне та технологічне забезпечення функціонування ринку віртуальних активів можна відносити до постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, якщо вони здійснюють один або декілька видів посередницької діяльності на ринку віртуальних активів. Інакше, такі особи не будуть вважатись постачальниками послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів у розумінні законодавства.

Варто окремо зазначити, що у Законопроекті не передбачено положень щодо ліцензування діяльності посередників, хоча Міністерством цифрової трансформації України ще у 2019 р. публікувався намір розробити відповідні умови ліцензування [13]. А.С. Овчаренко також зазначила, що актуальною є розробка регулятором ринку віртуальних активів умов ліцензування для постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів [14, с. 201]. У якості прикладу зарубіжного досвіду вирішення цього питання слід привести Республіку Мальта, де завершено формування законодавства, яке регулює відносини на ринку віртуальних активів, та передбачено положення щодо обов'язкового ліцензування діяльності посередників [15].

Натомість, в Законопроекті, як альтернативний засіб державного регулювання, запропоновано передбачити, що діяльність постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, здійснюється виключно на підставі державної реєстрації. Без такої реєстрації заборонено здійснювати діяльність з постачання послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів (ст. 17 Законопроекту). Також цією статтею визначено умови, порядок державної реєстрації, підстави її скасування тощо.

З урахуванням цілей ліцензування, якими є державний облік суб'єктів, що здійснюють певний вид діяльності, захист інтересів громадян і безпеки держави, інтересів суспільства в цілому, забезпечення державного контролю за здійсненням такої діяльності [16, с. 9], видається, що вони можуть бути досягнуті і запропонованими у Законопроекті засобами державної реєстрації, адже ліцензування застосовується лише у разі недостатності інших засобів державного регулювання (п. 4 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності»). Крім того, В. С. Щербина зазначив, що застосування засобів державного регулювання, серед іншого, покликане забезпечити оптимальне державне регулювання, яке б виключало надмірне втручання держави в організацію і здійснення господарської діяльності [17, с. 14], що додатково підтверджує можливість застосування таких засобів державного регулювання, які б виключили надмірне втручання.

Тим не менш слід звернути увагу на таке. У п. 2 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» передбачено, що діяльність із надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) підлягає ліцензуванню. Під фінансовою послугою розуміють операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів (п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»).

З цього випливає, що діяльність посередників на ринку віртуальних активів, що надають фінансові послуги, зокрема пов'язані з публічною пропозицією та/або продажем віртуальних активів безумовно має підлягати ліцензуванню. Це не заперечується авторами Законопроекту, де зазначено, що отримання постачальником послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, ліцензії щодо участі і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів, є достатньою підставою для проведення державної реєстрації такого постачальника послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів (ч. 12 ст. 17 Законопроекту). З цього випливає, що для таких посередників передбачено як ліцензування, так і державну реєстрацію.

Більше того, відповідно до ч. 6 ст. 4 Законопроекту віртуальний актив, який забезпечений правами власників пайових, боргових, іпотечних, деривативних цінних паперів, деривативних фінансових інструментів, інструментів грошового ринку, є фінансовим віртуальним активом. Відповідно, посередницька діяльність, предметом якої є надання послуг щодо обігу таких віртуальних активів є наданням фінансової послуги, а тому також підлягає ліцензуванню.

Отже, ліцензування потрібно розглядати як один із засобів державного регулювання посередницької діяльності на ринку віртуальних активів, оскільки ліцензуванню підлягає діяльність посередників, що має ознаки надання фінансових послуг, зокрема щодо участі і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів, а також щодо фінансових віртуальних активів.

Позаяк виключний перелік видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню, визначається Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», відповідні зміни потребуються також і до ст. 7 названого Закону, шляхом включення до цієї статті посередницької діяльності на ринку віртуальних активів що має ознаки надання фінансових послуг, зокрема щодо участі і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів, а також щодо фінансових віртуальних активів.

6. Висновки

1. Проведене дослідження дає підстави для висновку, що посередницьку діяльність на ринку віртуальних активів можна визначити як діяльність суб'єктів підприємницької діяльності – постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, предметом якої є надання посередницьких послуг на ринку віртуальних активів. Зазначене визначення запропоновано закріпити у нормативно-правовому акті, який буде базовим для регулювання суспільних відносин на ринку віртуальних активів.

2. Конкретизовано, що до видів посередницької діяльності на ринку віртуальних активів слід віднести: зберігання або адміністрування віртуальних активів та ключів віртуальних активів; обмін віртуальних активів (за умови, що обмін не здійснюється безпосередньо самим споживачем послуг у власних інтересах); переказ віртуальних активів (за умови, що переказ не здійснюється безпосередньо самим споживачем послуг у власних інтересах); участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів.

3. Обґрунтовано необхідність ліцензування посередницької діяльності на ринку віртуальних активів що має ознаки надання фінансових послуг, зокрема щодо участі і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів, а також щодо фінансових віртуальних активів. З урахуванням цього запропоновано внесення відповідних змін до ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Література

1. Cai, C. W. (2018). Disruption of financial intermediation by FinTech: a review on crowdfunding and blockchain. *Accounting & Finance*, 58 (4), 965–992. doi: <http://doi.org/10.1111/acfi.12405>
2. Макурін, А. А. (2020). Обліково-нормативне регулювання ринку криптовалюти в Україні. *Економічні студії*, 4 (30), 79–83. Available at: [http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/4\(30\)_2020.pdf#page=79](http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/4(30)_2020.pdf#page=79)
3. Makurin, A. A. (2020). Accounting and legal regulation of the cryptocurrency market in Ukraine. *Ekonomichni studii*, 4 (30), 79–83. Available at: [http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/4\(30\)_2020.pdf#page=79](http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/4(30)_2020.pdf#page=79)
4. Кудь, А. А. (2020). Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект. *International Journal of Education and Science*, 3 (3), 30–42. doi: <http://doi.org/10.26697/ijes.2020.3.3>
5. Kud, A. A. (2020). The Phenomenon of Virtual Assets: Economic and Legal Aspects. *International Journal of Education and Science*, 3 (3), 30–42. doi: <http://doi.org/10.26697/ijes.2020.3.3>
6. Проект Закону про віртуальні активи (2020). Реєстр. № 3637. 11.06.2020. Верховна Рада України. Available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110
7. Резнікова, В. В. (2011). Теоретичні проблеми регулювання посередництва у сфері господарювання України. Київ.
8. Уралова, Ю. П. (2019). Господарсько-правове регулювання посередницької діяльності у сфері страхування. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 164.
9. Motsi-Omojiade, I. D. (2018). Financial Intermediation in Cryptocurrency Markets – Regulation, Gaps and Bridges. *Handbook of Blockchain, Digital Finance, and Inclusion*, 1, 207–223. doi: <http://doi.org/10.1016/b978-0-12-810441-5.00009-9>

10. Резнікова, В. В. (2009). Економічна сутність посередництва. Вісник Хмельницького національного університету, 4 (3), 228–234. Available at: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_3/pdf/228-234.pdf
11. Васильєва, В. А. (2010). Договірне регулювання відносин з надання посередницьких послуг. Університетські наукові записки, 4 (36), 25–29. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2010_4_7
12. Резнікова, В. В. (2010). Інститут посередництва в правовій доктрині. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки, 84, 35–39. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2010_84_12
13. Сальнікова, Г. І. (2003). Правове регулювання посередництва у підприємницькій діяльності. Харків, 16.
14. Пацурія, Н. Б., Войцеховська, І. М., Головачова, А. С. (2017). Правове регулювання діяльності у сфері страхування та пере-страхування: проблеми теорії та практики. Київ: Видавництво Ліра-К, 256. Available at: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22963/1/N_Patsuriia_I_Voitsekhovska_N_Golovachova_FPMV.pdf
15. Мінцифра – регулятор ринку віртуальних активів (2019). Міністерство цифрової трансформації України. Available at: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-regulyator-rinku-virtualnih-aktiviv>
16. Овчаренко, А. С. (2020). Правове регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні: сучасний стан і перспективи. Юридичний науковий електронний журнал, 4, 200–202. doi: <http://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/47>
17. Ovcharenko, A. S. (2020). Virtual assets and cryptocurrency in ukraine: current state and prospects. Juridical Scientific and Electronic Journal, 4, 200–202. doi: <http://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/47>
18. Understanding the VFA Framework. Malta Financial Services Authority (MFSA). Available at: <https://www.mfsa.mt/fintech/virtual-financial-assets/>
19. Шпомер, А. І. (2006). Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект). Київ, 232.
20. Щербина, В. С. (2012). Поняття та види засобів державного регулювання господарської діяльності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки, 94, 10–19. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_94_4

Received date 06.04.2021

Accepted date 11.05.2021

Published date 30.06.2021

Кулик Олег Ігорович, кандидат юридичних наук, Києво-Святошинська окружна прокуратура Київської області, вул. Соборна, 67, с. Софіївська Борщагівка, Київська обл., Україна, 08131
E-mail: kulyk0001@gmail.com